บทที่ 1

บทนำ

1.1 ประวัติความเป็นมา

ภาพตัวแทน(representation) คือ ภาพที่ถูกประกอบสร้างจากสัญญะ สอดคล้องกับแนวคิดของ Stuart Hall ที่ว่า ภาพตัวแทนนั้นเกิดการประกอบสร้างความหมายผ่านภาษา โดยใช้สัญญะเพื่อสื่อสารอย่างมีความหมายจากผู้ส่งสารไปยังผู้รับสาร ซึ่งสัญญะ(Sign) ในที่นี้หมายถึง สิ่งที่ถูกสร้างขึ้นมาเพื่อให้มีความหมาย (Meaning) แทนของจริงหรือตัวจริง (object) ในตัวบท (text) และในบริบท (context) หนึ่งๆ (Stuart Hall, 1997:15 อ้างใน กาญจนา แก้วเทพ, 2552) ดังนั้น ภาพตัวแทนจึงเกิดขึ้นจากการสร้างความหมายให้กับสิ่งต่างๆ ในสังคม โดยใช้ภาษาเป็นสื่อในการถ่ายทอดความหมาย ไม่ว่าจะเป็นรูปธรรม เช่น คน สัตว์ สิ่งของ หรือเป็นนามธรรม เช่น ความรู้สึกหรือความนึกคิด เป็นต้น

ในขณะเดียวกันการศึกษาเรื่อง ภาพ ตามหลักภาษาศาสตร์เดิมนั้น เชื่อในทฤษฎีแบบ ภาพสะท้อน (reflectionism) ที่ว่า ความจริงเคยมีอยู่หรือมีอยู่แล้ว และภาพหรือการสื่อสารก็คือกระจกส่องให้เราเห็นความจริงนั้น เช่น ประโยคที่ว่า “วรรณกรรมเป็นกระจกสะท้อนสังคม” หรือเมื่อมีเหตุการณ์ใดๆ เกิดขึ้น นักข่าวก็นำกล้องโทรทัศน์ไปเก็บภาพข่าวเหตุการณ์มานำเสนอ แต่เมื่อกล่าวถึงทฤษฎีเรื่อง ภาพตัวแทน กลับเชื่อว่า ความจริงไม่ได้ดำรงอยู่ แต่ขึ้นอยู่กับการประกอบสร้างขึ้นมาโดยคนและสังคม สอดคล้องกับทัศนะของ Hall ที่ว่าการนำเสนอภาพแทนนั้นไม่ได้เป็นกระบวนการที่โปร่งใส หรือเป็นการถ่ายทอดสิ่งรอบข้างโดยตรงโดยที่ไม่ได้มีการบิดเบือน แต่การนำเสนอภาพแทนดังกล่าวเป็นกระบวนการแอบแฝงที่มีการผลิตความหมายขึ้น กล่าวคือ ในขณะที่สิ่งรอบข้างไม่ได้มีความหมายในตัวของมันเอง หากแต่นักเขียนหรือผู้นำเสนอภาพแทนนั้นใส่ “ความหมาย” ลงไปในกระบวนการนำเสนอนั้น (กาญจนา แก้วเทพและ สมสุข หินวิมาน,2551) ดังนั้น จะเห็นได้ว่าภาษาไม่ใช่เป็นเพียงแค่เครื่องมือที่ช่วยให้มนุษย์สื่อสารสิ่งที่อยู่ภายในใจออกมาเพื่อสื่อความหมายกันเท่านั้น หากแต่ยังมีบทบาทสำคัญในการสร้างและจัดการกับความจริงบางอย่างได้อีกด้วย

ลิขสิทธิ์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
Copyright© by Chiang Mai University
All rights reserved

จากทัศนะในข้างต้น การสื่อความหมายจึงเป็นเครื่องมือสำคัญของผู้ส่งสารหรือผู้ผลิตเนื้อหาในการนำเสนอความจริงบางสิ่งบางอย่างไปยังผู้รับสาร จึงทำให้กระบวนการนี้มีความสำคัญอย่างยิ่ง เนื่องจากผู้ส่งสารหรือผู้ผลิตเนื้อหาสารเปรียบเสมือนผู้กำหนดกรอบและให้ความหมายกับสิ่งรอบข้างที่ไม่ได้มีความหมายในตัวมันเอง ยกตัวอย่างเช่น ในกรณีของภาพตัวแทนโสเภณีในละครโทรทัศน์นั้น มักจะถูกประกอบสร้างให้ภาพเป็นแบบฉบับ (Typical) หรือการสร้างแบบเหมารวม ของผู้หญิงที่แต่งตัวจัดจ้านแต่งหน้าฉูดฉาด พูดจาไม่ไพเราะหู และเป็นผู้หญิงที่ไม่ดีของสังคม ซึ่งในโลกแห่งความจริงนั้นผู้หญิงที่แต่งตัวแบบนั้นอาจจะไม่เป็นโสเภณีทั้งหมด แต่สังคมก็จะรับรู้และจดจำว่าลักษณะของผู้หญิงที่เหมือนภาพแบบฉบับดังกล่าวคือโสเภณี เป็นต้น (ศราณี เวศยาสิรินทร์,2554) ดังนั้นกระบวนการดังกล่าวสามารถสร้างความหมายขึ้นมาได้ทั้งด้านบวกและด้านลบให้กับบางสิ่งบางอย่างจากการสร้างของผู้ผลิต ซึ่งจากกรณีที่ได้ยกตัวไปในข้างต้นอาจเป็นสาเหตุของการทำให้เกิดภาพตัวแทนทางด้านลบหรือภาพเหมารวมให้กับบุคคลหรือกลุ่มคนในสังคมได้ เนื่องจากมีขั้นตอนในการสร้างจากการบิดเบือนเพื่อให้ผู้ชมเข้าใจง่ายและสิ่งที่นำเสนอย่อมไม่ใช่ทั้งหมดของความเป็นจริง

ในสังคมไทยนั้นภาพเหมารวมทางด้านลบมักจะเกิดขึ้นกับคนกลุ่มน้อยในสังคม เช่น คนยากจน คนพิการ คนรักเพศเดียว ผู้หญิงขายบริการ เป็นต้น กลุ่มคนเหล่านี้มักถูกคนส่วนใหญ่มองอย่างอคติ ด้วยเหตุที่แปลกแยก หรือไม่เหมือนกับคนส่วนใหญ่ในสังคม อีกทั้งยังนำไปสู่การเลือกปฏิบัติ ตีตรา และกีดกันให้อยู่อย่างคนด้อยโอกาสในสังคม ดังนั้นกลุ่มคนส่วนน้อยที่ผู้วิจัยให้ความสนใจในงานวิจัยครั้งนี้ คือ กลุ่มคนรักเพศเดียวกัน โดยเฉพาะภาพตัวแทนของกลุ่มคนรักเพศเดียวกันอย่าง “หญิงรักหญิง” หรือ “ทอม-ดี้” ด้วยเหตุผลที่ว่า ที่ผ่านมาเรื่องราวของหญิงรักหญิงถูกนำเสนออย่างบิดเบือนและเหมารวมผ่านสื่อกระแสหลัก เช่น สื่อหนังสือพิมพ์ สื่อโทรทัศน์ ฯลฯ จากฐานอุดมการณ์เรื่องเพศที่คนในสังคมยึดถือและมองว่าเป็นสิ่งที่ถูกต้องคือ เพศชายและเพศหญิงหรือรักต่างเพศมาเป็นบรรทัดฐานหลักของคนในสังคม

ลิขสิทธิ์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
Copyright© by Chiang Mai University
All rights reserved

เมื่อกล่าวถึงความสัมพันธ์แบบหญิงรักหญิงในหลากหลายนิยาม (ชนาธิป สุวรรณทอง, 2555) จากยุคของความสัมพันธ์แบบ "ทอม-ดี้" ในราว 2-3 ทศวรรษก่อน การแสดงบทบาททางเพศของหญิงรักหญิงในสังคมไทย มีรูปแบบหรือนิยามที่หลากหลายมากขึ้น จาก "ทอม" ซึ่งหมายถึงหญิงที่แสดงบทบาทแทนที่ชาย สู่ "ทอมเกย์" หรือ "ทอม" ที่มีจิตใจนิยม "ทอม" ด้วยกัน และแยกต่อไปได้อีกเป็น "ทอมเกย์คิง-ทอมเกย์ควีน" เพื่ออธิบายการแสดงบทบาทที่แตกต่างกันของทอมเกย์

ขณะที่ความสัมพันธ์ระหว่างหญิงกับหญิงที่ไม่เน้นการแสดงบทบาทชาย-หญิง อย่าง "เลสเบี้ยน" ก็มีพัฒนาการไปจากความหมายดั้งเดิมเช่นกัน จากคำว่า "เลสเบี้ยน" มีการนำเสนอคำใหม่อย่าง "เลส" เป็นการลดทอนคำเรียกขานให้สั้นลง (และอาจฟังดูดีขึ้นด้วย...หญิงรักหญิงรายหนึ่งให้

ความเห็นว่า คำ "เบี้ยน" ฟังดูคล้ายกับ "เบี้ยว" ซึ่งแฝงนัยยะของความ "บิดเบือน" หรือ "ผิดเพี้ยน" จึงไม่ได้รับความนิยมและถูกตัดออกไป) และยังแตกแขนงต่อไปถึง "เลสคิง" และ "เลสควีน" เพื่ออธิบายการแสดงบทบาทของ "เลส" ได้โดยละเอียดและตรงความหมายมากขึ้น

ดร.กนกวรรณ ธราวรรณ (ชนาธิป,อ้างแล้ว) นักวิจัยจากสถาบันวิจัยประชากรสังคม มหาวิทยาลัยมหิดล เล่าถึงพัฒนาการของ “หญิงรักหญิง” ในสังคมไทย โดยมองว่า พฤติกรรมหญิงรักหญิงในสังคมไทยมีพัฒนาการไปตามวันเวลาและสภาพสังคมที่เปลี่ยนไป การแสดงบทบาทที่แตกต่างกันของหญิงรักหญิง ยังขึ้นอยู่กับ"รุ่น" หรือ "วัย" ของหญิงรักหญิงแต่ละ Generation ด้วย โดยหากมองย้อนไปในวัฒนธรรมหญิงรักหญิงประมาณ 20 ปีก่อนมักพบว่ายังคงมีการแสดงบทบาท "ทอม-ดี้" เพื่อแทนที่ความสัมพันธ์ "ชาย-หญิง" อย่างชัดเจน กระทั่งมาถึงกลุ่มหญิงรักหญิงรุ่นใหม่ที่อาจจะเรียกได้ว่าก้าวข้ามกรอบของการแสดงบทบาทดังกล่าว ไม่จำเป็นต้องยึดติดกับการแสดงบทบาทแทนที่ “ชายจริง-หญิงแท้” อีกต่อไป แต่ให้ความสำคัญกับความต้องการของจิตใจมากกว่า ดังนั้นจะเห็นได้ว่า ทอม-ดี้ เป็นจุดเริ่มต้นในการนิยามความเป็นตัวตนของกลุ่มหญิงรักหญิงในสังคมไทยที่มีมาตั้งแต่ยุคสมัยก่อนและยังคงดำรงอยู่ในสังคมไทยในยุคปัจจุบัน จึ่งเป็นสิ่งที่น่าสนใจในการเลือกผลงานการผลิตที่เป็นของกลุ่มคนเหล่านี้

อย่างไรก็ตามพัฒนาการของหญิงรักหญิงที่ได้กล่าวไปแล้วนั้น ถึงแม้ว่าคนรักเพศเดียวกันสังคมไทย จะไม่ถูกกีดกันโดยกฎหมาย นโยบาย หรือข้อกำหนดทางศาสนาใดๆ อย่างในหลายประเทศ แต่ทัศนะคติทางด้านลบของคนในสังคมยังปรากฏให้เห็นผ่านทางถ้อยคำหรือภาพแทนจากการนำเสนอของสื่ออย่างต่อเนื่อง ยกตัวอย่างเช่น การที่สื่อโทรทัศน์หรือสื่อภาพยนตร์ที่แทบจะไม่มีตัวละครหญิงรักหญิงหรือกลุ่มคนรักเพศเดียวกันปรากฏให้เห็นเลย หากมีก็มักจะได้รับบทบาทเป็นตัวละครที่มีอารมณ์และพฤติกรรมนิยมชอบใช้ความรุนแรง และการใช้ศัพท์แสลงที่แสดงถึงการมีเพศสัมพันธ์ระหว่างผู้หญิงกับผู้หญิง หรือแม้กระทั่งการนำเสนอข่าวเกี่ยวกับหญิงรักหญิงโดยเชื่อมโยงกับความเป็นผู้มีอารมณ์รุนแรง ดังนั้น จึงเป็นการสะท้อนให้เห็นว่าสังคมไทยไม่ได้มองเห็นถึงการมีตัวตนอยู่ของหญิงรักหญิงในสังคม อีกทั้งยังขาดข้อมูลและความเข้าใจที่ถูกต้องเกี่ยวกับหญิงรักหญิงอยู่อีกมาก (สุภาภรณ์ อัษฎมงคล และคณะ, 2554) ดังนั้นจะเห็นได้ว่าภาพตัวแทนหญิงรักหญิงที่ถูกสร้างผ่านสายตาผู้อื่นเป็นผลผลิตจากการประกอบสร้างของภาษาโดยผ่านกระบวนการสร้างของสื่ออีกทั้งยังส่งผลต่อการกำหนดกรอบการมองโลกของชีวิตมนุษย์ที่มีต่อกันอีกด้วย

ปัจจุบันมุมมองของสังคมไทยที่มีต่อกลุ่มหญิงรักหญิงได้เปลี่ยนไปในทางที่ดีมากขึ้นอาจเนื่องด้วยการที่ประกาศใช้รัฐธรรมนูญ ปี พ.ศ. 2550 มาตรา 30 ที่ว่าด้วยความเสมอภาคในเรื่องของเพศทุกเพศมีสิทธิเท่าเทียมกันไม่ว่าจะอยู่สถานะทางเพศแบบไหน อีกทั้งยังมีการเลือกปฏิบัติแห่งเพศ

ลิขสิทธิ์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
Copyright© by Chiang Mai University
All rights reserved

ที่รวมเพศที่ต่างไปจากเพศชายและเพศหญิงให้ปฏิบัติอย่างเท่าเทียมและไม่เลือกปฏิบัติต่อกลุ่มคนเหล่านี้ (เครือข่ายคนรักเพศเดียวกัน, 2557) ทำให้เกิดปรากฏการณ์ทางสังคมมากมาย ยกตัวอย่างเช่น เหตุการณ์ที่สถาบันราชภัฏเคยออกระเบียบข้อห้ามไม่ให้นักศึกษาทั้งที่แปลงเพศ เกย์ และหญิงรักหญิงเข้ามาเรียนในวิทยาลัยครู 36 แห่งทั่วประเทศ เมื่อปี พ.ศ.2539-2540 แต่ในที่สุดข้อห้ามนี้ก็ได้ถูกยกเลิกไป เนื่องจากการรณรงค์ของภาคประชาสังคมที่ทำงานในเรื่องสิทธิของเพศที่สามรวมทั้งสื่อหนังสือพิมพ์ที่ไม่เห็นด้วยเป็นส่วนใหญ่ และอีกตัวอย่างที่น่าสนใจ คือการนำเสนอเรื่องราวของคนกลุ่มนี้ผ่านสื่อมวลชนไม่ว่าจะเป็นนิตยสารและสื่อภาพยนตร์ ที่ได้นำเสนอเรื่องราวของเกย์ สาวประเภทสอง และชายรักชายมานานร่วม 20 ปีแล้ว แต่พื้นที่ในสื่อมวลชนเองเพิ่งเริ่มเปิดพื้นที่ให้กับการนำเสนอเรื่องราวของหญิงรักหญิงสู่สังคม ซึ่งก่อนหน้านี้ได้มีการนำเสนอบ้างและเผยแพร่เนื้อหาในวงแคบๆ เท่านั้น ได้แก่นิตยสาร Tom act ที่เริ่มใน พ.ศ.2551 และในปี 2553 เกิดภาพยนตร์รักของเลสเบี้ยนเรื่องแรกในประเทศไทยชื่อ “Yes or No อยากรักก็รักเลย” ที่ได้รับความนิยมอย่างมากทั้งในสังคมไทยและในต่างประเทศ เช่น จีน ฮ่องกง เป็นต้น (กฤตยา อาชวนิจกุล, 2554)

จากจุดเริ่มต้นดังกล่าวนี้ ปัจจุบันจะเห็นได้ว่ากลุ่มหญิงรักหญิงเองได้เข้าไปเป็นผู้ผลิตและนำเสนอเนื้อหาเรื่องราวเกี่ยวกับชีวิตของกลุ่มตนมากขึ้นผ่านสื่อกระแสหลัก เช่น สื่อภาพยนตร์ ที่ได้รับความนิยมอย่างมาก ดังนั้นจึงเป็นที่น่าสนใจว่าการที่สื่อถูกสร้างจากกลุ่มคนเหล่านี้ผ่านมุมมองของเจ้าของประสบการณ์เอง จะทำให้ภาพแทนของหญิงรักหญิงที่ที่นำเสนอนั้นออกมาในลักษณะใดบ้าง ซึ่งในการเลือกพิจารณาภาพตัวแทนหญิงรักหญิงครั้งนี้ ผู้วิจัยสนใจสื่อบันเทิงไทยที่มีคุณสมบัติการสื่อสารผ่านภาพและเสียงที่ประกอบกันขึ้นมาเป็นเรื่องราว เนื่องจากสื่อเหล่านี้มีการนำเสนอภาพตัวแทนที่คล้ายคลึงกับชีวิตประจำวันของคนในสังคม จนทำให้เรื่องแต่งหรือสิ่งที่ถูกสร้างผ่านสื่อนั้นมีความสมจริง จนแยกไม่ออกว่านั่นคือชีวิตจริงหรือเรื่องแต่ง ที่มีทั้งค่านิยม ความเชื่อ ความคิดที่สอดแทรกอยู่ในเรื่องราวนั้นๆ ดังนั้น สื่อบันเทิงในการศึกษาครั้งนี้ คือ ภาพยนตร์ ละคร และมิวสิควีดีโอ เนื่องจากสื่อทั้งสามประเภทมีรูปแบบและการทำงานของเรื่องเล่าเพื่อให้เกิดเป็นเรื่องราวหนึ่งๆ การที่จะเข้าใจกระบวนการเสนอภาพตัวแทนของหญิงรักหญิง จึงจำเป็นที่ต้องเข้าใจคุณสมบัติของเรื่องเล่าเพื่อนำมาเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา

ซึ่งสอดคล้องกับทัศนะของ ฌอง โบดิยาร์ด (Baudrillard,1998 อ้างในศิริมิตร ประพันธ์ธุรกิจ, 2551) ที่กล่าวว่า มนุษย์ทุกวันนี้สร้างความสัมพันธ์กันผ่านโลกสัญญะหรือโลกของสื่อมากขึ้น นับวันอำนาจต่อรองโลกสัญญะในโลกความจริงทวีความสำคัญเพิ่มมากขึ้น เพราะสื่อมวลชนในปัจจุบันได้เข้ามาทดแทนการสื่อสารทางตรง (face to face) เกี่ยวกับโลกรอบตัวมากขึ้นเรื่อยๆ ผู้คนมีแนวโน้มเข้าถึงข้อมูลจากโลกของสื่อมากกว่าโลกความจริงหรือโลกทางกายภาพผ่านประสบการณ์ตรง ผลที่

ลิขสิทธิ์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
Copyright© by Chiang Mai University
All rights reserved

ตามมาคือสภาวะที่ไม่มีของจริงมารับรองหรือขาดประสบการณ์เกี่ยวกับสิ่งนั้น ผู้คนส่วนใหญ่จะเชื่อมโลกสัญญะผ่านสื่อขึ้นเรื่อยๆ ความน่ากลัวของสื่อก็คือการทำให้สิ่งต่างๆ ที่ประกอบสร้างขึ้นมาใหม่นั้นดูราวกับเป็นของจริง (simulacrum) หรือกล่าวอีกนัยหนึ่งโลกทุกวันนี้ความเป็นจริงเป็นอย่างไรไม่สำคัญเท่ากับว่ามนุษย์เราถูกทำให้รับรู้ผ่านการประกอบสร้างความเป็นจริงขึ้นมาอย่างไร ยกตัวอย่างเช่น คนส่วนใหญ่ในสังคมเชื่อว่า “ทอม” มีลักษณะนิสัยที่โหดร้าย อารมณ์รุนแรง โดยที่ยังไม่รู้จัก “ทอม” อย่างจริงจัง คนส่วนใหญ่รับรู้และเชื่อในสิ่งที่สื่อหรือโลกสัญญะนั้นประกอบสร้างความเป็นจริงขึ้นมา ซึ่งล้วนแล้วแต่ผ่านกระบวนการเลือกสรรลงรหัสทั้งสิ้น การรับรู้จึงเป็นเรื่องของมายาคติไม่ใช่โลกของความเป็นจริง แต่การที่ผู้คนมีปฏิสัมพันธ์กับสื่ออย่างมากทำให้โลกสัญญะเข้าไปกำหนดจิตสำนึกและเข้าไปกำหนดโลกความจริงในที่สุด

จากตัวอย่างข้างต้นนั้น ภาพตัวแทนและกระบวนการสร้างภาพของสื่อมวลชนจึงเป็นเครื่องมือสำคัญในการสื่อสารระหว่างคนในสังคม อีกทั้งปรากฏการณ์ทางสังคมวัฒนธรรมไม่ได้เป็นเพียงสิ่งที่เกิดขึ้นจริงในชีวิตของผู้คนมากมายที่อาศัยและดำเนินชีวิตอยู่ในสังคมเพียงเท่านั้น หากแต่ยังมีอิทธิพลบางประการต่อการให้ความหมายของผู้คนที่เผชิญกับปรากฏการณ์ทั้งโดยตรงและโดยอ้อม ซึ่งในความหลากหลายของประสบการณ์ต่างๆ นั้น อาจมีจุดร่วมหรือส่วนที่คล้ายคลึงเช่นเดียวกันกับฉากของเรื่องในสื่อที่นำเสนอเนื้อหาสาระ บอกเล่าหรือแสดงให้เห็นประเด็นต่างๆ หลายต่อหลายครั้งที่สื่อเป็นภาพสะท้อนบุคคลและสังคมหลากมิติ รวมถึงเป็นตัวแบบที่มีความหมายอย่างใดอย่างหนึ่งต่อผู้คนในพื้นที่หรือกลุ่มต่างๆ และสื่อบันเทิงก็เป็นสื่อประเภทหนึ่ง ซึ่งมีแนวโน้มที่จะเข้ามาอิงแอบกับวิถีชีวิตของผู้เสพย์สื่อมากขึ้นเรื่องๆ โดยเฉพาะการเสนอภาพตัวแทนบางสิ่งบางอย่างที่ผู้เสพย์สื่อสามารถจะอ้างอิงตนเองด้วยคุณสมบัติบางประการผ่านเรื่องราวที่ปรากฏอยู่ในสื่อนั้น (พรพรรณ กาญจนาธิพัฒน์,2554) เช่นเดียวกันนี้ นอกจากสื่อจะมีอิทธิพลดังกล่าวแล้วผู้อ่านหรือผู้รับสารเองก็ถือเป็นหัวใจสำคัญในการที่จะเลือกรับภาพตัวแทนนั้นๆ เพื่อนำมาสร้างตัวตนของตัวเอง โดยเฉพาะเมื่อเนื้อหาที่สื่อที่นำเสนอนั้นๆ มีความสอดคล้องกับชีวิตของตัวเอง จึงเป็นอีกประเด็นที่น่าสนว่า ผู้รับสารที่เป็นหญิงรักหญิงที่มีบริบทหรือเรียกอีกอย่างหนึ่งว่า “โลกของประสบการณ์จริง” (World of reality) ที่แตกต่างกันจะมีการรับรู้ภาพแทนนั้นต่างกันอย่างไร

งานวิจัยครั้งนี้ จึงมีความแตกต่างจากงานวิจัยอื่นๆ ซึ่งเป็นการศึกษาการสร้างภาพตัวแทนหญิงรักหญิงโดยกลุ่มคนเหล่านี้เองโดยที่ไม่ใช่การสร้างจากมุมมองของคนนอก อีกทั้งการเลือกกลุ่มตัวอย่างเน้นการเลือกสื่อบันเทิง เนื่องจากสื่อดังกล่าวมีลักษณะการนำเสนอที่มีคุณสมบัติการสื่อสารผ่านภาพและเสียงที่ประกอบกันขึ้นมาเป็นเรื่องราวคล้ายคลึงกับชีวิตจริง โดยมีกลุ่มตัวอย่างทั้งหมด 3 สื่อ ได้แก่ ภาพยนตร์ ละคร และมิวสิควีดีโอ โดยสื่อดังกล่าวจะต้องอยู่ภายใต้ข้อจำกัดที่ว่า เป็นผลงาน

ลิขสิทธิ์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
Copyright© by Chiang Mai University
All rights reserved

การผลิตของกลุ่มที่เป็นหญิงรักหญิงและบุคคลหรือกลุ่มคนที่ร่วมแสดงในเรื่องราวนั้นๆ เท่านั้น ซึ่งยังไม่มีงานวิจัยชิ้นไหนที่ศึกษาภาพตัวแทนหญิงรักหญิงจากผลงานการผลิตของกลุ่มคนเหล่านี้เอง รวมถึงการวิเคราะห์ผ่านสื่อบันเทิงทั้งสามสื่อมาก่อนอีกด้วย

ดังนั้นผู้วิจัยสนใจที่จะวิเคราะห์สื่อบันเทิง ได้แก่ ภาพยนตร์ ละคร และมิวสิควีดีโอ ที่เป็นผลงานของผู้ผลิตที่เป็นหญิงรักหญิง ว่ามีการนำเสนอภาพตัวแทนของหญิงรักหญิงในลักษณะอย่างไร และศึกษาการถอดรหัสของผู้รับสารกลุ่มหญิงรักหญิงที่รับชมสื่อบันเทิงไทย อีกทั้งยังมีโลกประสบการณ์จริง (World of reality)ที่แตกต่างกัน ไม่ว่าจะเป็นความแตกต่างกันตามเกณฑ์เรื่องอายุ อาชีพ การศึกษาและประสบการณ์ด้านความรัก จึงทำให้มีการรับรู้ภาพตัวแทนของหญิงรักหญิงในสื่อบันเทิงแตกต่างกันหรือไม่อย่างไร โดยอาศัยแนวคิดภาพตัวแทน (representation) แนวคิดการเล่าเรื่อง (narrative) แนวคิดสัญญวิทยา (semiology) แนวคิดการเข้ารหัส-ถอดรหัส (Encoding-Decoding) มาเป็นกรอบในการวิเคราะห์ ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับคือ ทำให้ทราบลักษณะของภาพตัวแทนของหญิงรักหญิงถูกนำเสนอผ่านสื่อบันเทิงไทย อีกทั้งยังก่อให้เกิดการปรับเปลี่ยนทัศนะคติและมุมมองที่มีต่อเรื่อง หญิงรักหญิง ในสังคมไทย ทำให้สังคมรับรู้และเข้าใจหญิงรักหญิงที่มีอยู่จริงในสังคม จากการถอดรหัสของกลุ่มผู้รับสารหญิงรักหญิง อันจะนำมาซึ่งความสุขใจในการอยู่ร่วมกันของคนหลายกลุ่มในสังคมไทย นอกจากนี้ผลการศึกษายังเป็นข้อมูลให้แก่องค์กรด้านสื่อมวลชนต่างๆ ในการผลิตหรือสร้างสื่อบันเทิงเกี่ยวกับหญิงรักหญิงมากขึ้น และเพื่อเป็นองค์ความรู้ทางด้านการสื่อสาร ต่อผู้ที่สนใจจะศึกษาวิเคราะห์ภาพตัวแทนหญิงรักหญิงในสื่อบันเทิงต่อไป

1.2 ปัญหานำวิจัย

สื่อบันเทิงไทยที่เป็นผลงานของผู้ผลิตที่เป็นหญิงรักหญิงนำเสนอภาพตัวแทนหญิงรักหญิงอย่างไร และผู้รับสารหญิงรักหญิงมีการถอดรหัสภาพตัวแทนนั้นอย่างไร

1.3 วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1.2.1 วิเคราะห์ภาพตัวแทนของหญิงรักหญิงในสื่อบันเทิงไทยที่เป็นผลงานของผู้ผลิตที่เป็นหญิงรักหญิง

1.2.2 วิเคราะห์การถอดรหัสของผู้รับสารหญิงรักหญิงจากการรับชมสื่อบันเทิงไทย

ลิขสิทธิ์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
Copyright© by Chiang Mai University
All rights reserved

1.4 ขอบเขตในการวิจัย

1. กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้คือ สื่อบันเทิงไทยที่มีหญิงรักหญิงเป็นผู้ผลิต ผู้ร่วมแสดง และศิลปินในสื่อนั้นๆ ในช่วงปี พ.ศ. 2550 –ปัจจุบัน โดยผู้วิจัยเลือกจากการที่ประเทศไทยประกาศใช้กฎหมายรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 เพื่อรับรองและคุ้มครองสิทธิเสรีภาพความเสมอภาคของบุคคลเอาไว้ในมาตรา 30 ทำให้มีการนำเสนอเรื่องราวเกี่ยวกับเพศที่สามในสื่อบันเทิงไทยมากขึ้น โดยเฉพาะภาพยนตร์ ละคร และมิวสิควีดีโอเพลง ที่เป็นกลุ่มหญิงรักหญิง โดยในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้เลือกกลุ่มตัวอย่างดังนี้

1.1 ภาพยนตร์ ที่ฉายในโรงภาพยนตร์จำนวนทั้งหมด 2 เรื่องได้แก่Yes or no1 อยากรักก็รักเลย (2552) และ Yes or no2 อยากรักอย่ากั๊กเลย (2553)

1.2 ละคร 1 เรื่อง ได้แก่ Tom's Society

1.3 มิวสิควีดีโอเพลง ที่มียอดผู้ชมมากที่สุด จากยอดวิวในยูทูปของศิลปินที่เป็นหญิงรักหญิงจากสองแนวเพลง คือ แนวเพลง POP และแนวเพลงลูกทุ่งอย่างละ 3 อันดับ ได้แก่ ในแนวเพลงป๊อบ (POP) ดังต่อไปนี้

1.3.1 เคยรักฉันจริงๆ หรือเปล่า ยอดวิว 8,425,699

1.3.2 ถ้าสักวันฉันจะกล้าพอ ยอดวิว 7,059,735

1.3.3 รักไม่เท่าเข้าใจ ยอดวิว 5,611,828

และแนวเพลงลูกทุ่งเพื่อชีวิต ดังต่อไปนี้

1.3.4 ผิดตั้งแต่เกิด ยอดวิว 615,514

2. กลุ่มตัวอย่างผู้รับสารหญิงรักหญิงหรือทอมกับดี้ที่รับชมสื่อบันเทิงไทย จำนวน 10 คน โดยแบ่งเป็นทอมจำนวน 5 คน และดี้จำนวน 5 คน ที่มีความแตกต่างกันตามเกณฑ์เรื่องอายุ อาชีพ การศึกษาและประสบการณ์เรื่องความรัก

ลิขสิทธิ์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
Copyright© by Chiang Mai University
All rights reserved

1.5 ขอบเขตด้านเนื้อหา

1.การศึกษาครั้งนี้ผู้วิจัยมุ่งศึกษาเฉพาะสื่อบันเทิงไทย ได้แก่ ภาพยนตร์ ละคร และมิวสิควีดีโอ ที่มีการสร้างหรือผลิตจากกลุ่มหญิงรักหญิงและร่วมแสดงในสื่อบันเทิงนั้นๆ โดยที่ผู้วิจัยได้เลือกกลุ่มตัวอย่างจากภาพยนตร์ที่ฉายในโรงภาพยนตร์จำนวน 2 เรื่อง ละคร จำนวน1 เรื่อง และมิวสิควีดีโอที่มียอดผู้ชมมากที่สุดจากยอดวิวในยูทูปของศิลปินที่เป็นหญิงรักหญิงจากแนวเพลงpop และ แนวเพลงลูกทุ่งเพื่อชีวิต แนวเพลงอย่างละ 3 ลำดับ จากมากที่สุดและรองลงมาตามลำดับ

2. การศึกษาครั้งนี้มุ่งศึกษาการนำเสนอภาพตัวแทนหญิงรักหญิงในสื่อบันเทิงไทยและวิเคราะห์ผู้รับสารหญิงรักหญิงในการถอดรหัสภาพตัวแทนหญิงรักหญิงจากการรับชมสื่อบันเทิงไทยเท่านั้น

1.6 ขอบเขตระยะเวลา

ดำเนินการศึกษาสื่อบันเทิงที่ได้จากการที่ประเทศไทยประกาศใช้กฎหมายรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 เพื่อรับรองและคุ้มครองสิทธิเสรีภาพความเสมอภาคของบุคคลเอาไว้ในมาตรา 30 ดังนั้นผู้วิจัยจึงเริ่มสนใจสื่อบันเทิงไทยคือ ภาพยนตร์ ละคร และมิวสิควีดีโอ ของหญิงรักหญิง ตั้งแต่ปี พ.ศ.2550 เป็นต้นมาจนถึงปัจจุบัน

1.7 นิยามศัพท์

ภาพตัวแทน(representation) หมายถึง ภาพหญิงรักหญิงที่ถูกประกอบสร้างจากสัญญะ

หญิงรักหญิง หมายถึง ทอมและ ดี้เท่านั้น

ทอม หมายถึง ผู้หญิงที่มีลักษณะที่คล้ายผู้ชายชอบเพศหญิงด้วยกันหรือเรียกว่า "ดี้"

ดี้ หมายถึง ผู้หญิงที่ชอบผู้หญิงห้าวมีลักษณะคล้ายผู้ชาย หรือเรียกว่า "ทอม"

เพศสภาพ หมายถึง เพศที่ถูกสร้างจากสังคม(social construct) และมีเพียงแค่ "ความเป็นหญิง" หรือ "ความเป็นชาย" เท่านั้น ซึ่งเป็นผลมาจากการกล่อมเกลาโดยสังคมและวัฒนธรรม

เพศวิถี หมายถึง เพศที่ไม่ได้ขึ้นอยู่กับการสร้างของสังคม โดยเป็นเพศที่มีเรื่องของความปราถนาทางเพศ (erotic desires) และอัตลักษณ์ (Identity) เข้ามาเกี่ยวข้อง หรือคือการแสดงตัวตนของตนต่อผู้อื่น เพื่อต้องการให้ผู้อื่นเห็นและรับรู้ความเป็นตนเองอย่างไรก็นำเสนอไปอย่างนั้น

สื่อบันเทิง หมายถึง ภาพยนตร์ ละคร และมิวสิควีดีโอ ที่ผลิตหรือสร้างจากกลุ่มหญิงรักหญิง รวมทั้งมีนักแสดงและศิลปินนักร้องเป็นกลุ่มคนเหล่านี้ในการเล่าเรื่องของสื่อนั้นๆ ในช่วงปี พ.ศ. 2550- ถึงปัจจุบัน

ลิขสิทธิ์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
Copyright© by Chiang Mai University
All rights reserved

การถอดรหัส หมายถึง การเข้าใจเนื้อหา ตีความหมายและการรับรู้ในมุมมองของผู้รับสารหญิงรักหญิงจากการรับชมสื่อบันเทิงไทยได้แก่ ภาพยนตร์ ละครและมิวสิควีดีโอ

ผู้รับสาร หมายถึง กลุ่มทอมและดี้ ที่รับชมสื่อบันเทิงไทยและมีความแตกต่างกันตามเกณฑ์เรื่องอายุ อาชีพ การศึกษาและประสบการณ์เรื่องความรัก

1.8 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1.ทำให้ทราบลักษณะของภาพตัวแทนของหญิงรักหญิงที่ถูกนำเสนอผ่านสื่อบันเทิงไทย

2.ก่อให้เกิดการปรับเปลี่ยนทัศนะคติและมุมมองที่มีต่อเรื่อง หญิงรักหญิง ในสังคมไทย ทำให้สังคมรับรู้และเข้าใจหญิงรักหญิงที่มีอยู่จริงในสังคม จากการถอดรหัสของกลุ่มผู้รับสารหญิงรักหญิง อันจะนำมาซึ่งความสุขในการอยู่ร่วมกันของคนหลายกลุ่มในสังคมไทย

3.เพื่อเป็นข้อมูลให้แก่องค์กรด้านสื่อมวลชนต่างๆ ในการผลิตหรือสร้างสื่อบันเทิงเกี่ยวกับหญิงรักหญิงมากขึ้น

4.เพื่อเป็นองค์ความรู้ทางด้านการสื่อสาร ต่อผู้ที่สนใจจะศึกษาวิเคราะห์อัตลักษณ์แบบเรื่องเล่าของหญิงรักหญิงในสื่อบันเทิงต่อไป

ลิขสิทธิ์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
Copyright© by Chiang Mai University
All rights reserved